

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

15. Ad quem pertineat Thesaurus inuentus in loco publico. Sed hic
apponitur alius singularis casus. Quidam puer in loco publico Thesaurum
inuenit, cuius vitricus illud vendidit Campsori, & Campso ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

in emp. cit. de legib. 9. 9. tota. Nam nego, legem nostram esse poenalem, cum nullam deuantibus poenam statuatur, iuxta l. Legi virum. 7. ff. de legib. sed tantum permittit thesaurum inuentorij, dum tamen certo modo, & conditione quærat. Hic autem modus non est poena, quod patet, quia in secunda parte, qui in alienis agris contra domini voluntatem inuenerit, punitur tanquam temerato legis saluberrimæ, quæ poena non imponitur in nostro casu. Accedit etiam, quod et si verum sit, poenam non deberi ante condemnationem, id procedit duntaxat, quando imponitur poena in re, cuius dominium est quaesitum. Siquidem, si lex ex iusta causa prohibet rei acquisitionem, tunc acquiritur statim, abque vlla iudicis condemnatione tenetur in conscientia restituere, ut notat Morla d. 4. 9. n. 36. At certum est ex supradictis thesaurum ea arte reperiunt non fieri inuentoris, sed fisci. Idem erit, quando poena non imponitur ut poena, sed tantum ut conditio, vel modus, ut accidit in præfenti: quo casu ante condemnationem restituit. Ita docent multi relati à Gutierrez dist. lib. 2. can. c. 4. n. 15. & Molina 1. nom de iust. 9. 6. in fin. Neque poterit dici, illam prohibitionem esse poenam, ut aiebat Gutierrez n. 21 in fin. cum magis dicenda sit exceptio regulari, in qua reperiunt non facit suum thesaurum inuentum. Hucque Amaya, qui pro sua sententia citat Molinam Theologum, Farinacium, Valenzuelam, & alios.

2. Sed, licet hæc opinio sit probabilis, non minus probabilem negatiuam existimo, quam tueri Villalobos in sum. tom. 2. tr. 10. diff. 20. n. 7. Megala in n. 1. lib. 2. c. 4. 9. 2. n. 14. & Lessius lib. 2. c. 5. dub. 1. 7. n. 6. ubi sic: [Quid, si thesaurus per magiam reperiatur sit? Respondeo, in eo casu pertinere ad fiscum. Ita communiter DD. ex l. 1. n. 1. c. de thesaur. Notandum tamen inuentorem non teneri illum tradere, antequam à iudice compellatur, ut rectè Nauar. n. 175 Ratio est: quia lex illa poenalis est, & quidem sententia ferenda, non lata: nihil enim aliud dicit Imperator, quam se cuique in suis locis tribuere facultatem quaerendi thesaurum, & inuentio fructus; dummodo sine sceleratis, & ac puniendis sacrificiis, aut alia qualibet arte legibus odiosa quærat. Hic nullum verbum habet, quo illum reipsa priuet inuentis. Porro hic advertendum est, primum, si hic thesaurus quaesitus sit in loco alieno arte magica, solum eam partem adiudicandam per sententiam fisco, quæ fuisset inuentoris: quia domini loci ob maleficia alterius non debet suo iure priuari. Ita Less. cui etiam adde Dicastill. lib. 2. tr. 2. diff. 9. dub. 1. 5. n. 407. Malder. de iust. tr. 1. c. 7. dub. 2. Io. Vigiers de iust. tr. 1. c. 4. dub. 8. n. 2. Trullench in Decal. 10. 2. lib. 7. c. 1. dub. 8. n. 1. & Hurtadú de iust. diff. 1. diff. 1. 1. 3. Dico itaque, quod si thesaurus per magiam reperiatur, adiudicatur fisco, ut dictum est, & communiter tradunt DD. cit. & præsertim Less. ubi supra, ex eadem l. Nemo. Circa quod tamen notandum primum, inuentorem talem non obligari illum tradere, antequam à iudice compellatur: quia lex ista, ut asserunt DD. cit. pro ea parte, poenalis est, & quidem sententia ferenda, non lata: dicit enim tantum Imperator, se cuique in suis locis tribuere facultatem quaerendi thesaurum, & inuentio fructus; dummodo sine sceleratis, & puniendis sacrificiis, aut alia qualibet arte legibus odiosa quærat. Vbi nullum est verbum, quod ipso facto talem inuentorem priuet inuentis. Notandum secundum, si in fundo alieno per malam artem inuentus sit thesaurus, tunc esse fisco tantum adiudicandum pro ea parte, quæ fuisset inuentoris: nam dominus ob maleficia alterius non videtur puniendus, nisi forsitan in illud consensisset, ut per talem artem ex eius fundo erueretur.

RESOL. XV.

Ad quem pertineat thesaurus inuentus in loco publico?
Tom. VI.

Sed hic apponitur alius singularis casus. Quidam puer in loco publico thesaurum inuenit, cuius vitricus illum vendidit Campfiori, & Campfior fudit, & argentum vendidit, an vitrico existente non soluendo possit Procurator Fisci agere contra Campforem ad pretium redactum ex argento fuso? Ex p. 9. tr. 5. Res. 14.

§. 1. **P**Ut Nauar. in c. Man. c. 17. n. 71. & Sylu. v. leuinium. 3. diuidendum esse cum fisco, aut ciuitate. Sed Conarui. in reg. Peccatum. 3. prele. §. 2. n. 3. limitat hanc doctrinam, ut intelligenda sit, quando inuenitur in loco publico, qui iure domini est fisci: tunc enim seruanda est doctrina supradicta, ut si inuentus sit thesaurus casu, diuidatur cum fisco; si verò de industria, totus sit fisci. Si verò thesaurus inueniatur in loco communi, v. g. in platea, aut calle, totus erit inuentoris, & secundum hanc doctrinam intelligit iura, quæ sunt de thesauris. Et ita præter Turrianum c. 2. disp. 43. dub. 2. n. 2. tenet ex Valq. Less. & Layman, Hurtadú de iust. disp. 1. diff. 3. 3. asserens, totum thesaurum pertinere ad inuentorem: quia locus ille nullius est, tanquam domini. Quod etiam docuit Villalobos in sum. tom. 2. tr. 10. diff. 1. c. 6. n. 6 sic asserens: [Quando se halla el thesoro en lugar publico del fisco, o de la ciudad, la mitad ha de ser del, que lo hallay la mitad del fisco, o de la ciudad, como consta del Derecho, y no ay aqui distincion de hallarle a caso, o de proposito. Solo ay que a fuerir, que se entiende del lugar publico, en quien tiene la Republica especial señorio, como moues, de he. a. o. casa, por que si fuesse lugar publico, que no tiene dueño, como si se hallasse en la plaza, o en el rio, seria todo del que lo halla, como dize Covarruias, con otros, y le sigue Lessio: por que en estos lugares no tiene la Republica dominio, sino solo la iurisdiccion.] Ita ille.

2. Dicendum est itaque, quod si quis inueniat thesaurum in loco publico, qui dicitur esse nullius, ut in platea effossa, aut in flumine; totus cedit inuentori. Secus tamen si in loco publico, qui non tantum quoad iurisdictionem, (propterea etiam viae, & plateæ publicæ dicuntur esse Principum) sed etiam quoad domini proprietatem pertinet ad Cæsarem, aut fiscum: tunc etiam fortuito inuentus cum illis erit diuidendus; de industria quaesitus totus erit Principis, ut sumi potest ex Inst. de rer. diu. §. Thesauros. Vide etiam, præter DD. cit. Ioan. Vigiers de iust. tr. 1. c. 4. dub. 8. n. 1. Trullench in Decal. 10. 2. lib. 7. c. 1. dub. 8. n. 8. ubi ex Lessio, ubi supra, obseruat, quod, quando agitur de locis publicis, nihil interest, utrum fortuito, siue de industria, inuentus sit: nam locus publicus, non censetur alienus, sed communis; illa autem distinctio solum habet locum in loco alieno.

3. Sed hic non deleram apponere casum, quem ponit, & resoluit Guid. rr. de mineralib. lib. 3. tit. 10. n. 39. Quidam puer in loco publico thesaurum inuenit, cuius vitricus illum vendidit Campfiori, & Campfior fudit, & argentum vendidit, an vitrico existente non soluendo, possit Procurator fisci agere contra Campforem ad pretium redactum ex argento fuso? Dom. Thomas Doccius Senen. in l. Si cum seruum. ff. si cert. per. determinat, quod non: quia Campfior fuit, siue censetur fuisse in bona fide, & habet illud pretium ex causa onerosa, & sic non lucratur cum iactura aliena. Sed vitricus bene potest ad pretium conueniri per Procuratorem fisci: quia habet illud ex causa lucrativa. Et ita dicit præfatus Doctor, se illis temporibus consuluisse. Monetur ex not. ibi per eum ex illo text. quod ita demum in particularibus pretium succedit loco rei, si ille, qui habet pretium, habeat illud ex causa lucrativa; secus si ex causa onerosa, ut not. in l. Mater. C. de rei vend. ex quo imitatur Gloss. in l. ff. de dist. vign. quæ dicit, pretium extractum ex re hypothecata in subsidium, esse obligatum creditori: pro qua Glossa allegatur text. in l. fin. §. Licentia C. de iur. delib. quia illa Glossa verum dicit, quando pretium est apud creditorem ex causa lucrativa;

Et eratiuas

cratiua; secus ex causa onerosa, vt est de mente illius Glossar; & Bartolus in d.l. & Doctores in l. Maier.

RESOL. XVI.

An sciens in fundo latere thesaurum, siue venam auri possit licite pretio currenti emere illum fundum?

Et quid si ab ignorante, & bona fide procedente, aliquis emat predictum fundum, vel lapidem pretiosum?

Et in exemplum aliqui alij casus adducuntur; & tandem deducitur, quod si aliquis in saccis, quos miles in urbis expugnationem cepit, putans esse plenos solo vitrico, aut lana sciret esse vasa aurea, vel luminas argenteas; posset illos emere communi pretio, tanquam solo vitrico, aut lana plenos; & non teneatur militis, quod ipse scit, indicare.

Idem est, si quis sciret equum bibisse margaritā in flumine, quod possit equum communi pretio emere, & non teneatur reuelare domino, quod scit. Ex p. g. tt. 5. Ref. 15.

Sup hoc sup.
in r. n. Ref.
23. §. 2. ante
medium, sed
lege eam a
prine.

Prima opinio negat; & ita ex Angelo, Armilla, & Tabiena docet Hartadus de iust. & iur. disp. 1. diff. 35. Quia fundus, in quo latet thesaurum, supposito iure positio lato in fauorem domini fundi, pluris valet quasi intrinsecē, quam absque thesauro latente: quia supposito eo iure habet ius ad totum thesaurum, si ab ipso inueniatur, & etiam si inueniatur ab altero ex industria illum quarente, & habet ius ad dimidium, si casu inueniatur ab altero: ius autem predictum alicuius valoris est supra valorem fundi præcisē. Et licet thesaurus ante inuentionem, seu captionē, nullius sit, nec domini fundi, quia non est fructus fundi; & ideo nec fiat ementis: nihilominus, quia existens in fundo aliquo efficit non naturaliter, sed iure positio Cæsareo, quod fundus ipse pluris valeat quasi intrinsecē ratione predicti ad ipsum thesaurum, si inueniatur, ideo nequit licite, & absque iniustitia emi pretio communi a sciente adhuc tantum suspiciose in eo latere thesaurum. Addimus, & sciente: quia ab ignorante, & bona fide procedente potest absque iniustitia, & absque obligatione restitutionis. Et idem est de emente bona fide fundum, in quo latet vena, & de emente bona fide lapidē pretiosum: quia res ista, quando bona fide emuntur, & venduntur, emuntur, & venduntur subiecta malis, & bonis euentibus, præsertim valde extraordinariis, vt vsus, & consuetudo ostēdit. Itaque videtur emptio ista facta a domino ignorante, & quod sit illicita, vt potest facta cum damno venditoris notabilis: non enim seruatur æqualitas inter pretium, & rem: ergo emens tenetur manifestare domino agri: sicut vendens tenetur manifestare vitium occultum rei vendendæ, quod emens ignorat. Et nullus dubitat, si sciretur a te in tuo agro esse thesaurum, magis æstimandum esse agrum illum, cum venditur. Similiter, si quis veniat, & vendat rem pretiosissimam vili pretio; & ego, qui volo emere, scio valorem, tenor dare valorem rei, & non tantum communem, iuxta ignorantiam venditoris: ergo similiter sciens in alieno agro esse thesaurum, ignorante domino, tenetur dare pretium æquiuale, iuxta valorem thesauri, deductis expensis: ac proinde facit contra iustitiam emens agrum communi pretio, & tenetur ad restitutionem. Itaque videtur emptio ista facta domino ignorante quod sit illicita, vt potest facta cum damno illius.

Sup hoc in
Ref. not.
præterit. a
principio.

2. Secunda opinio affirmat. Ita D. Thomas, Banez, Salon, Aragon, Vasquez, Lessius, Becanus, & alij penes Hurtadum, quibus adde Card. de Lugo tom. 1. de iust. disp. 6. sect. 11. n. 126. & seq. Rebellum lib. 1. p. 1. 7. 15. sect. 11. n. 15. Dicastillam lib. 2. tr. 2. disp. 9. dub. 15. n. 43. Malderum tr. 1. c. 7. dub. 2. Layman lib. 3. tr. 1. c. 5. n. 23. Caramuel in Theol. mor. lib. 2. n. 307. Rodriguez in summ. tom. 2. c. 160. 4. Turrianum in 2.2. tom. 2. disp. 43. dub. 2. Sixti num. de Regalib. lib. 2. c. 21. n. 43. & seq. Berlichium in conclusionib. practicabil. p. 2. concl. 66. n. 5. Probatur hæc opinio: quia nimirum, pretium iustum rei si-

mitur præcisē, non ex maiori utilitate rei, sed ex communi æstimatione hominum: quamuis enim in se sit vtilissima, dum tamen homines communiter parui eam æstiment, paruo pretio apud homines emi potest, dum tamen non sit ignorantia circa rem ipsam. Exemplum vulgare est, quando Pharmacopola peritissimus agnoscit utilitatem magnam in herba aliqua alijs vili, & quæ in falce herbarum est, vt cum alijs vendatur in pabulum inmentorum; potest enim falsam pretio cōtinuare emere. Item, qui scit decretum factum de Curia Regia alijs transferenda, potest in illo loco domos vili pretio emere, vel conducere licet, propter decretum illud adhuc non promulgatum, vtiliores multo sint. Ratio autem est: quia illa maior utilitas, quam res habet, cognita soli emptori non augeat eius apud homines æstimationem, quæ est immediata regula, & mensura pretij iusti, & humani. Hæc autem ratio æquē procedit de vena metalli latente, ac de thesauro: vtrumque enim, dum latet, non augeat æstimationem humanam illius agri, quia eadem omnino res latens minoris multo pretij est, quam patens: ideo iuste emit venam metalli latentem emptor, (nam illam etiam simul cum agro emit) pretio inferiori, quia in eo statu latentis non plus valet. Sic etiam emit, non quidem thesaurum, (quia hic nondum est venditoris; sed ius ad thesaurum ibi existentem, vel ad partem illius: ius tamen latens adhuc, sicut & ipse thesaurus latet, pretio inferiori: quia ius illud latens in eo statu non plus valet, nec pluris vendi, vel æstimari solet: unde, siue emptor id sciat, vel nesciat, non teneatur postea ad rescindendum, vel augendum pretium, siue thesaurus, siue auri vena demum reperiatur. Et hæc est ratio legitima, & vniuersalis huius conclusionis. Nec interuenit ignorantia rei venditæ: nam venditor scit se vendere agrum cum iure ad metalli venam, vel ad thesaurum latentem, si scit. Itaque dominus agri in isto casu non est dominus thesauri: quia thesaurus non est fructus agri, & ante manifestationem nihil thesauri ad eum pertinet, etiam ex dispositione iuris: ergo inueniens thesaurum, vel sciens ibi esse, nullam facit domino agri iniuriam non manifestans illi thesaurum: ergo stando in iure nature, siue casu, siue ex industria inueniatur thesaurus totus est inuentoris: sicut & alia bona communia sunt primo occupantis: ergo, qui emit agrum illum communi pretio, iuste emit, etiam existente qualibet dispositione iuris humani ex relatis.

3. Nec obstat aduersus supradicta asserere, emptorem ante venditionem inuenisse, cum thesaurum in fundo sciuerit: quia non sola scientia, sed simul etiam apprehensio ad thesauri inuentionem requiritur, l. 3. §. Veratim ff. de acquir. vel amitt. poss. & inferius, n. 31. & seq. vbius docebitur. Nec vrget, quod dolus suus nemini adeoque nec huic emptori prodesse debeat, l. 1. ff. de dol. l. Itaque 12. §. 1. l. eum, qui 14. §. 1. autem ff. de furt. Negatur enim, emptorem in proposito casu dolum commississe: cum cuius iure concessum sit, vt fundum alienum utilitatis suæ, sicut etiam thesauri effodiendi gratia sibi comparare queat. At, dicit aliquis, hoc ipso emptorem dolose egisse, quod venditori non reuelauerit thesaurum in ipsius fundo esse reconditum. Sed responderetur quod hoc facere non tenebatur: ideoque, quoniam omiserit, doli argui non potest: maxime cum is dolum demum legibus vendicetur, qui cum fraude, id est, damno alterius conuenietus est, l. iuris gentium 7 §. Sed si fraudandi ff. de pact. vbi Vlp. inquit: *inest dolo & fraudi*, hoc est, doli, qui consideratur a lege, fraudem in se cōtinuat, alterique damnum afferat, necesse est. Emptori igitur doli obiecti a venditore nequit: cum nullum damnum in bonis suis acceperit. Neque verò dici potest, thesaurum a venditore esse venditum, & sic actione ex vendito eum aduersus emptorem experiri posse, aut certe vsurū remedio l. 2. c. de rescind. vend. vt si pretium thesauri, & fundi venditi conuenitum duplo maius sit, quam quod venditori datum est, contraclus aut rescindatur.